

**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
กับประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2)**

**King Bhumibol Adulyadej and the Tradition of
Administration of Democracy with the King as
Head of State (2)**

เจษฎ์ โทณะวณิก*

Jade Donovanik

3. พระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้

การปกครองที่มีมาก่อนระบอบประชาธิปไตย (democracy) ทั่วโลก คือ การปกครองระบอบราชาธิปไตย (monarchy) ซึ่งโดยทั่วไปหากพิจารณาถึง องค์อำนาจสูงสุดหรือองค์อธิปัตย์ (sovereign) ที่มีอำนาจเต็ม หรืออำนาจเด็ดขาด ในการปกครอง ก็อาจจะเรียกกันว่าเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (absolute monarchy) ที่อำนาจทั้งหมดในแผ่นดินอยู่ที่องค์อธิปัตย์ ซึ่งอาจจะเป็นพระมหากษัตริย์ (king) พระราชินี (queen) เจ้าชาย (prince) หรือตำแหน่งอื่นใดที่เทียบเท่า หรือถือว่าเป็นองค์อธิปัตย์ เช่น จักรพรรดิ (emperor) ซึ่งอำนาจเช่นนั้น เราเรียกโดยรวบรัด ว่าเป็น พระราชอำนาจ (royal prerogative) ซึ่งเป็นอำนาจแห่งองค์อธิปัตย์ที่จะ ทรงกระทำการใดๆ ภายในราชอาณาจักรของพระองค์

* ผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Qualified Person, Department of Law, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University,
Corresponding author, e-mail : jade_donavanik@gmail.com

เมื่อประเทศต่างๆ ที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (constitutional monarchy) พระราชอำนาจเช่นว่านั้นที่มีแต่จำเดิมมาที่เป็นพระราชอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (absolute) ในองค์อธิปัตย์ โดยพระองค์เองจะทรงจำกัดพระราชอำนาจของพระองค์หรือไม่ก็สุดแล้วแต่พระองค์ ซึ่งโดยทั่วไปองค์อธิปัตย์ในแต่ละประเทศก็มักจะมียึดเหนี่ยวอันเป็นเครื่องจำกัดการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยไม่ฟังเสียงของประชาชนของพระองค์ เช่น ในกรณีของราชอาณาจักรไทยก็จะเป็นหลักธรรมแห่งพระมหากษัตริย์ เช่น ทศพิธราชธรรมที่พระมหากษัตริย์ไทยได้ทรงยึดถือเป็นหลักธรรมในการปกครองบ้านเมืองเสมอมา และแม้เมื่อเข้าสู่ภาวะประชาธิปไตยแล้ว หลักธรรมดังกล่าวก็ยังเป็นหลักธรรมที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงยึดถือปฏิบัติสืบมา ดังจะเห็นได้จากพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ทรงแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ถึงความเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมอย่างบริบูรณ์ตลอดรัชสมัยของพระองค์ท่าน

แม้หลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปกครองของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยจะยังคงเป็นเช่นเดียวกับเมื่อครั้งยังเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ในส่วนของพระราชอำนาจนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่พระราชอำนาจในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีได้เป็นอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในอันที่จะทรงกระทำการใดๆ ดังเช่นพระราชอำนาจในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นอกจากนั้น พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยยังเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งในประเทศที่ใช้รัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ประเทศไทย พระราชอำนาจนั้นก็จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐธรรมนูญ (constitutional convention) ส่วนในประเทศที่ใช้รัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นรัฐธรรมนูญจาริตประเพณี (customary หรือ unwritten constitution) พระราชอำนาจก็จะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐธรรมนูญที่ตกทอดสืบต่อกันมาและได้ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยตามที่เหมาะสมแก่การณ์ โดยเฉพาะเมื่อประเทศเดินเข้าสู่ความเป็น

ประชาธิปไตย เช่น สหราชอาณาจักร (United Kingdom) หรือประเทศอังกฤษ (England)

หากจะพิจารณาถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยนั้น การศึกษาถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในประเทศอังกฤษในฐานะที่เป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่น่าจะถือได้ว่าเก่าแก่ที่สุดในโลก จะสามารถช่วยให้เข้าใจถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งคงจะไม่ใช้ทั้งหมด เนื่องจากพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศนั้น แม้จะมีความเหมือนกันในหลักการอันเป็นรากฐาน แต่ก็มี ความแตกต่างกันไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบสานแตกต่างกันมา โดยเฉพาะโบราณราชประเพณี และโบราณนิติราชประเพณีของแต่ละบ้านเมืองที่แม้จะมีส่วนหลักที่เหมือนกัน แต่ก็มีรายละเอียดพอสมควรที่แตกต่างกัน

หลัก The King can do no wrong. นั้น ตามรากศัพท์ละติน หรือบางทีก็เรียกว่าภาษาโรมันนั้น คือ *"Rex non potest peccare"* ซึ่งตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษนั้นถือว่าการกระทำของพระมหากษัตริย์ในสถานะทางการเมืองของพระองค์เป็นสิ่งที่สมบูรณ์พร้อม (absolute perfection) นั่นคือ พระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ ซึ่งหลักที่มีมาแต่โบราณนี้ไม่ใช่จะทำให้เข้าใจกันว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำโดยรัฐบาลนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและถูกกฎหมายเสมอ แต่หมายความว่าสองสิ่งคือ หนึ่ง สิ่งใดๆ ก็ตามแต่ที่เป็นการกระทำอันเป็นกิจการสาธารณะจะไม่ถูกยกขึ้นอ้างให้รับผิดชอบ (imputed) ต่อพระมหากษัตริย์ พระองค์ไม่ทรงต้องตอบคำถามใดๆ ในการกระทำเหล่านั้นต่อราษฎรของพระองค์เพื่อเป็นการอ้างไว้ซึ่งพระราชอำนาจ (royal prerogative) ของพระองค์ และสอง เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าพระราชอำนาจนั้นจะถูกใช้เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน โดยจะไม่มี การก่อให้เกิดโทษแก่พวกเขาโดยเด็ดขาด

William Blackstone ได้ชี้ให้เห็นว่าหลักพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ หรือ *The King can do no wrong*. นั้นหมายถึงว่า แม้พระมหากษัตริย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้หนึ่งก็ตกอยู่ภายใต้ความปรารถนาและความบกพร่อง (passions and infirmities) เช่นเดียวกับมนุษย์ทุกรูปทุกนาม รัฐธรรมนูญก็มีได้บัญญัติกระบวนการในอันที่จะกำหนดให้พระองค์ทรงรับผิดชอบเป็นการส่วนพระองค์ในความผิดอันอาจจะเกิดขึ้นได้จากการกระทำของพระองค์ การกำหนดการไม่อาจก้าวล่วงได้ (inviolability) ในพระมหากษัตริย์นั้นเป็นสิ่งอันจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้พระองค์ทรงใช้พระราชอำนาจได้อย่างอิสระมิใช่เพื่อพระองค์เองในความพลิดเพลินส่วนพระองค์ หรือตามความต้องการของพระองค์เพื่อพระองค์เอง หากแต่เป็นไปเพื่อเป็นหลักประกันและการสงวนไว้ซึ่งความสุขและเสรีภาพที่แท้จริงแก่ราษฎรของพระองค์

Harold J. Laski ได้เขียนเอาไว้ในบทความของเขาอ้างถึงคำกล่าวของ William Blackstone ว่า กษัตริย์ไม่เพียงแต่ไม่สามารถกระทำผิดได้ หากแต่แม้กระทั่งคิดผิด พระองค์ไม่สามารถเลยที่จะตั้งใจที่จะทำสิ่งอันไม่ควร ในความเป็นพระองค์นั้นจะไม่มี ความเขลา หรือความอ่อนแอ (*The King is not only incapable of doing wrong, but even of thinking wrong; he can never mean to do an improper thing; in him is no folly or weakness.*)¹ ซึ่งในหนังสือของ William Blackstone เอง ได้ขยายความเพิ่มเติมว่าหากษัตริย์ (the Crown) ได้ถูกชักจูง (induced) ที่จะให้สิทธิพิเศษ (franchise) หรือเอกสิทธิ์ (privilege) ใดๆ แก่ราษฎรอันเป็นการขัดกับเหตุผล (contrary to reason) กฎหมายจะไม่กล่าวหาว่าพระมหากษัตริย์มุ่งหมายที่จะกระทำการสิ่งอันจะก่อให้เกิดความเสียหาย แต่จะประกาศว่าพระมหากษัตริย์ได้ถูกลวง (deceived) และแน่นอนการกระทำนั้นจะต้องถูกยกเลิกเพิกถอนไป (void) เพราะเหตุแห่งความฉ้อฉล (fraud) หรือ

¹ Laski, Harold J., *The Responsibility of the State in England*. To Roscoe Pound, *Harvard Law Review*, Vol. 32, No. 5 (Mar., 1919), pp. 447 - 472.

การหลอกลวง (deception) นั้นของผู้นำนำให้กับพระองค์ท่าน (agents) ดังนั้นหากมีสิ่งอันเป็นความผิด บุคคลเหล่านั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ²

Fred Peterson ได้เขียนเอาไว้ใน Central Law Journal โดยอ้างถึง William Blackstone เช่นกัน ว่า หลัก “Rex non potest peccare” หรือ The King can do no wrong. นั้น เป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่ยุคสมัยโรมัน โดยหลักนี้เป็นเครื่องรองรับการทำหน้าที่ขององค์อธิปัตย์ในฐานะที่เป็นผู้แทน (representative capacity) สิ่งที่พระองค์ทรงกระทำนั้นเป็นการกระทำในนามของรัฐบาลของพระองค์ (act of government) เช่นเดียวกับผู้พิพากษา เมื่อทำหน้าที่อย่างเป็นทางการ หากแม้ว่ามีความผิดพลาดใดๆ เกิดขึ้น แม้กระทั่งจะก่อให้เกิดการลิดรอนเสรีภาพ หรือกระทบต่อสิทธิ ร่างกาย หรือทรัพย์สินของราษฎร ท่านก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดพลาดนั้นเป็นการส่วนตัว แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำของท่านนั้นก็จะต้องไม่เกิดจากความประสงค์ร้าย หรือการจงใจละเมิดต่อกฎหมาย (maliciously)³

Herbert Broom ก็ได้เขียนถึงหลัก The King can do no wrong. โดยอ้างตามที่ William Blackstone ได้เขียนเอาไว้ว่าเป็นหลักกฎหมายโบราณ และเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีของอังกฤษ แต่หลักนี้ไม่ได้หมายความว่าพระมหากษัตริย์จะทรงอยู่เหนือกฎหมาย ในบริบทที่ไม่มีข้อจำกัด (unconfined sense) ถ้อยคำต่าง ๆ และทุกสิ่งทีพระองค์ทรงกระทำ จะถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และถูกกฎหมายเสมอ (just and lawful) แต่อันที่จริงแล้วหลัก The King can do no wrong. นี้มีความหมายในสองนัยยะ คือ หนึ่ง องค์อธิปัตย์ในฐานะปัจเจกและโดยส่วนพระองค์ และตามพระราชสถานะตามธรรมชาติของพระองค์ทรงเป็นเอกเทศและไม่ต้องรับผิดชอบ (amenable) ต่ออำนาจ หรือ

² Blackstone, Sir William, Commentaries on the Laws of England (1827).

³ Peterson, Fred, Rights and Immunities of a Sovereign Ruler, 88 Cent. L.J. 28 (1919).

เขตอำนาจใดๆ ในโลก และสิ่งใดๆ ก็ตามที้อาจจะเป็นความผิดพลาดในกิจการสาธารณะ (public affairs) จะไม่สามารถถูกยกขึ้นอ้าง หรือใช้กล่าวหา (to be imputed to) พระมหากษัตริย์ เพื่อที่จะให้พระองค์ทรงตอบคำถามเป็นการส่วนพระองค์ต่อราษฎรของพระองค์ได้ สอง หลักนี้หมายความว่าพระราชอำนาจขององค์อธิปัตย์นั้นขยายไปถึงการที่จะไม่ทรงกระทำสิ่งใดอันเป็นผลร้าย เพราะพระราชอำนาจนั้นเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของประชาชน และดังนั้นจึงไม่สามารถที่จะถูกใช้ (exerted) ให้เป็นอคติ (prejudice) ต่อพวกเขาได้ และนี่คือกฎอันเป็นพื้นฐานแห่งพระราชอำนาจ⁴

ในส่วนของประเทศไทยนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงอรรถาธิบายการทรงใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ส่วนหนึ่งเอาไว้ในคราวพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่างๆ ทั้งหมด 633 คณะ จำนวน 21,859 คน เฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2549 เวลา 16.31 น. ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่าง ๆ ทั้งหมด 633 คณะ จำนวน 21,859 คน เฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2549 เวลา 16.31 น.

ขอขอบใจนายกรัฐมนตรีที่ได้กล่าวถวายพรในโอกาสที่จะถึงวันเกิด ก็ขอบใจว่าจะทำให้ทุกคนในที่นี้และนอกที่นี้ มีกำลังใจว่า นายกฯ พุดดี ก็ไม่ทราบว่ที่ชมนายกฯ ว่าพุดดี อาจมีคนไม่เห็นด้วย ที่พุดดีนี้เป็นความเดือดร้อนกับตัวเอง

⁴ Broom, Herbert, A Selection of Legal Maxims Classified and Illustrated, 10th Ed., (London: Sweet & Maxwell Limited, 1939).

เพราะว่าถ้าชมนายกฯ คนอื่นอาจจะไม่ชมข้าพเจ้าว่าชมนายกฯ
ทำไม แต่นายกฯ มีอยู่ไว้สำหรับให้ชม ถ้าไม่ชมนายกฯ
ก็ไม่ค่อยพอใจ ถ้านายกฯ ไม่พอใจ งานการจะเป็นไป
ได้อย่างไร จึงต้องชมนายกฯ ว่าพูดดี เพราะท่านนายกฯ
มาชมเรา เป็นของธรรมดาที่ทุกคนชอบให้ชม เขาไม่ชอบให้ติ
ข้าพเจ้าเองก็ได้ติคนอยู่เรื่อยๆ เขาก็ไม่พอใจกัน แม้จะไม่ติคน
บางที่เขาไปประกาศในหนังสือพิมพ์ว่าพระเจ้าอยู่หัวติคนโน้น
คนนี้ แท้จริงไม่เคยติใครเท่าไร เพราะถ้าจะติแต่ไม่ได้พูด
ออกมาโจ่งแจ้งว่าติ

คนเราอยู่ในที่แจ้งในที่คนเห็นมากๆ ย่อมถูกติได้ง่ายๆ
เพราะคนเห็นมาก ถ้าเห็นมากแล้วเราทำอะไรก็ไม่มีดี หรือมีดีก็
มีที่ไม่ดีมาก ถ้าสมมติว่ามีดีมากก็ไม่ใช่ไร แต่ถ้ามีไม่ดีบ้าง
แล้วคนเขาติ ถ้าเรารู้สึกว่าได้ดีมีการแสดงตนว่ารู้ว่ามีดี มันก็
ทำให้เกิดความรู้สึก แล้วถ้าเกิดความรู้สึก บางทีก็รู้สึกชื่นชม
บางทีก็รู้สึกเคือง ถูกติเตียน แล้วแสดงตัวว่าเข้าใจว่าถูกแล้ว
เขาติเตียนเราแล้วเรารู้ ก็ไม่พอใจ ก็เสียหาย ทำให้ส่วนรวม
ทั้งหมดปั่นป่วน พูดแค่นี้ก็พอแล้ว ถ้าพูดมากกว่า จะทำให้เกิด
เรื่องยุ่ง แต่ว่าวันนี้เต็มใจจะพูดอะไรที่ไม่พาดพิงใครเลย
ไม่ติเตียนใครเลย เพราะว่าการติเตียนใครพาดพิงใคร ก็เกิด
เคืองไม่สบายใจ แต่ที่เห็นอยู่ข้างหน้ามีคนที่พูด ก็คงรู้ว่าใคร
พูด มีคนพูดว่า ข้าพเจ้าไม่มีดี คือพระเจ้าอยู่หัวไม่มีดี ทำอะไรผิด
แต่เขาต้องแสดงออกว่าพระเจ้าอยู่หัวไม่ผิด ผิดไม่ได้ ซึ่งเป็น
ตามความจริง ตามระบอบประชาธิปไตย

ในระบอบรัฐธรรมนูญที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
พระเจ้าอยู่หัวผิดไม่ได้ เขาพูดอย่างนั้น The King can do no
wrong. เหมือนท่านองคมนตรีชอบพูดว่าต้องอ้าง

ภาษาอังกฤษแต่เวลา The King บอกว่า The King can do no wrong ก็เป็นสิ่งที่ wrong แล้ว ผิดแล้ว ไม่ควรจะพูดอย่างนั้น ความจริง เวลาอ่านตำรากฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษ มีตำราที่คนเขาอ้างอิงอยู่เสมอแล้วคนที่เรียนภาษาอังกฤษเรียนกฎหมายอังกฤษก็ต้องอ้างอิงเสมอเรื่อง The King can do no wrong. และนักกฎหมายแถวนี้ก็พยักหน้าว่าใช่ ความจริง The King can do no wrong. เป็นการดูถูก The King อย่างมาก เพราะว่า The King ทำไมจะ do no wrong ไม่ได้ แสดงให้เห็นว่า เขาถือว่า The King ไม่ใช่คน แต่ว่า The King ทำ wrong ได้ แต่ข้อสำคัญที่สุดข้าพเจ้าเป็น The King และก็เขาบอกว่า do no wrong เราก็เห็นด้วยกับเขาเพราะว่าการทำอะไรคนเราถือว่าต้องมีสติ ก็หมายความว่ารู้ที่กำลังทำอะไร รู้กำลังคิดอะไร แล้วไม่ปล่อยให้มันผุดออกมา มันก็ไม่ผุด ผิดไม่ได้

อันนี้ก็เป็นการพูดว่า ข้าพเจ้าเองไม่ผิด ไม่มีวันผิด ถ้าสมมติว่าพูดผิดเพราะไม่รู้ ก็อย่า แต่ว่าผิดโดยรู้ว่าการทำผิดโดยรู้ๆ ไม่ดี แต่บางทีก็รู้เพราะไม่มีสติขาดสติเพราะไม่ระวังตัว ที่หลังก็เสียใจ เมื่อก่อนนี้ก่อนที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก่อนที่จะเป็น King ก็เสียใจหลายครั้ง แต่ตอนที่ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วเป็น King แบบไทย ๆ แล้วซึ่งฝรั่งบอกว่าเป็น The King เข้าใจว่าน้อยครั้งที่จะได้ทำผิดเพราะว่าระวัง ถ้าไม่ระวังปานนี้ก็คงตายแล้ว มันลำบากต้องระวัง ถ้าไม่ระวังก็ตาย

นี่เป็นเรื่องของธรรมชาติของการเมือง หรือการที่อยู่ในสายตาของคน สายตาของคนนี้มันฆ่าได้ ถ้าเราไม่ระวัง เราตายก็เลยถึงบอกได้ว่า ทำไมการที่บอกว่า The King can do no

wrong. เพราะต้อง do no wrong เพราะถ้าทำ wrong ตาย
ทุกคนก็มีฐานะอย่างนี้ไม่ใช่ว่า The King เก่ง แต่ทุกคนก็มี
ส่วนที่เก่ง เมื่อมีตำแหน่ง รับตำแหน่งที่สูง ได้รับเหรียญตรา
แล้วคนก็ชื่นชมนั้นสูงมาก มียศศักดิ์ The King เป็นยศศักดิ์สูง
แต่คนที่อยู่ในที่นี้ไม่ระวังตัวก็ตายเหมือนกัน ถ้าไม่ระวัง ไม่ใช่
คนคนนั้น เขาต้องตายแน่เพราะไม่ระวัง

ทุกคนตั้งแต่แรกจนถึงแก่วสุตท้าย จนกระทั่งหลังแถว
จนถึงข้างนอก ทุกคนถ้าไม่ระวังมีอันตราย นี่พูดแปลก ๆ
หน่อย หว่าแข่ง แต่ที่จริง แข่ง สงสาร เพราะว่าถ้าไม่ระวัง เมือง
ไทยตาย ฉะนั้น จึงต้องขอร้องอย่างเดียวกันว่า มาวันนี้ให้ระวัง
ระวัง ระมัดระวังที่คิด ที่พูด ที่ทำ ถ้านึกว่าทำถูกต้องแล้ว ทำ
เรื่องที่มีแล้ว คำก็บอกในหนังสือพิมพ์ ในวิทยุ ในโทรทัศน์
บอกว่าที่ The King ทำอะไรก็ไม่วิจารณ์ เราก็บอกอย่าวิจารณ์
จริงๆ อยากให้วิจารณ์เพราะเราทำอะไรต้องรู้ว่าเค้าเห็นดี
หรือไม่ดี ถ้าไม่พูดก็หาว่าทำดีแล้ว แต่แท้จริงที่พูดที่ออกข่าวให้
สัมภาษณ์บอกว่า อย่าไปวิจารณ์ The King ต้องบอกว่าอย่าไป
วิจารณ์พระเจ้าอยู่หัว เพราะว่าไม่ควร ในรัฐธรรมนูญก็มีอยู่ว่า
ละเมิดไม่ได้ นักกฎหมายก็พยักหน้าอีกแล้วว่าถูกต้อง ว่าไม่
ควรจะวิจารณ์ วิจารณ์ไม่ได้ ละเมิดไม่ได้ แต่ว่าถ้าพูดว่า
พระเจ้าอยู่หัวทำถูก ไม่ใช่ละเมิด เป็นการถ้าพูดภาษาอังกฤษ
approve approve พระเจ้าอยู่หัวเห็นชอบด้วย แต่ไม่มีใคร
มาเห็นว่า พระเจ้าอยู่หัวพูดดีพูดถูก

แต่ความจริงก็ต้องวิจารณ์บ้างเหมือนกัน และก็ไม่ว่า
ว่าถ้าใครจะมาวิจารณ์ว่าทำไม่ดีตรงนั้น ตรงนั้น จะได้ว่า เพราะว่า
ถ้าบอกว่าพระเจ้าอยู่หัวไปวิจารณ์ท่านไม่ได้ ก็หมายความว่า
พระเจ้าอยู่หัวไม่เป็นคน ไม่วิจารณ์เราก็กว้างเหมือนกัน ถ้าบอก

ไม่วิจารณ์แปลว่าพระเจ้าอยู่หัวไม่ดี ไม่วิจารณ์พระเจ้าอยู่หัว
ไม่วิจารณ์พระเจ้าอยู่หัวเพราะพระเจ้าอยู่หัวดีมาก ไม่ใช่ออย่างนั้น
บางคนอยู่ในสมอง พระเจ้าอยู่หัวพูดชอบกล พูดประหลาด ๆ
ขอเปิดเผยว่าวิจารณ์ตัวเองได้ ว่าบางทีก็อาจจะผิด แต่ให้รู้ว่ามีผิด
ถ้าเขาบอกว่าวิจารณ์พระเจ้าอยู่หัวว่าผิดให้ขอทราบว่ามีผิด
ตรงไหน ถ้าไม่ทราบ เดือดร้อน

ฉะนั้น ก็ที่บอกว่าการวิจารณ์เรียกว่า ละเมิดพระมหา
กษัตริย์ ละเมิด ให้ละเมิดได้ แต่ถ้าเขาละเมิดผิด เขาก็ถูก
ประชาชนบอก เป็นเรื่องขอให้เขารู้ว่าวิจารณ์อย่างไร ถ้าเขา
วิจารณ์ถูกก็ไม่ว่า แต่ถ้าวิจารณ์ผิด ไม่ดี แต่เมื่อบอกว่าไม่ให้
วิจารณ์ ละเมิดไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญว่าอย่างนั้น ลงท้ายพระ
มหากษัตริย์ก็เลยลำบาก แยก อยู่ในฐานะลำบาก ถ้าไม่ให้
วิจารณ์ก็หมายความว่าพระเจ้าอยู่หัวนี้ ต้องวิจารณ์ ต้องละเมิด
แล้วไม่ให้ละเมิด พระเจ้าอยู่หัวเสีย พระเจ้าอยู่หัวเป็นคนไม่ดี
ซึ่งถ้าคนไทยด้วยกัน ก็ (1) ไม่กล้า (2) ไม่ เห็นดูพระเจ้าอยู่หัว
ไม่ยากละเมิด

แต่มีชาวต่างประเทศมีบ่อยๆ ละเมิดพระเจ้าอยู่หัว
ละเมิด The King แล้วก็หัวเราะเยาะว่า The King ของ
Thailand ของพวกคนไทยทั้งหลายเป็นคนแย่นะละเมิดไม่ได้ใน
ที่สุดถ้าละเมิดไม่ได้ก็เป็นคนเสีย เป็นคนที่เสีย ฉะนั้น
ก็บางโอกาสก็ขอให้ละเมิดจะได้รู้กันว่าใครดีใครไม่ดี
นี่พูดเลยเถิด พูดมากไป แต่ว่าคนที่อยู่ข้างหน้าไม่ต้องกลัว
เพราะว่าไม่มีความผิด คนที่นึกว่ามีความผิดพยายกัน
พยายกันว่ามีความผิดจริงๆ ความจริงไม่มีความผิด

คนที่มาก่อนมีความผิดแล้วแล้ว คนที่พยายกันไม่ได้
แก้ไข ที่ผิดตรงนี้ ไม่ได้แก้ไข หลบความรับผิดชอบ มันเป็น

อย่างนั้น คือในเมืองไทยนี้คนไหนที่ทำอะไรไม่เข้าร่องเข้ารอย ก็ลาออก ลาออกแล้วไม่มีอะไรผิดเลย แม้จะทำอะไรผิดอย่างมาก ถ้าเป็นข้าราชการก็เรียกเข้ากระทรวง เข้ากรุงเทพฯ แล้วก็หมด มุข นานๆ ก็มีเข้าคุก เรียกพูดอย่างนี้ชักจะหนัก จะให้เข้าวัง เรียกเข้ากรุงเทพฯ มาเข้าคุก แต่มีที่ที่เกิดเรื่องเข้าคุก แต่ยังไม่ถึงก็ตามเข้าคุกแล้วถ้าเป็นการละเมิดพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์เองเดือดร้อน เดือดร้อนหลายทาง ทางหนึ่ง ต่างประเทศบอกเมืองไทยพูดวิจารณ์พระมหากษัตริย์ไม่ได้ และวิจารณ์ไม่ได้ก็เข้าคุก มีที่เข้าคุกเดือดร้อนกว่าพระมหากษัตริย์ ต้องบอกว่าเข้าคุกแล้วต้องให้อภัย

ที่เขาด่าเราหนักๆ ฝรั่งเศสบอกว่าในเมืองไทยนี้พระมหากษัตริย์ถูกด่า เข้าคุก ที่จริงควรจะเข้าคุกแต่เพราะฝรั่งเศสบอกอย่างนั้นก็ไม่ให้เข้า ไม่มีใครกล้าเอาคนที่ด่าพระมหากษัตริย์เข้าคุก เพราะพระมหากษัตริย์เดือดร้อน เขาหาว่าพระมหากษัตริย์เป็นคนที่ไม่ดี อย่างน้อยๆ ที่สุดก็เป็นคนที่จิกจี้ ใครมาว่าอะไรหนักนิดก็บอกให้เข้าคุก ตั้งแต่สมัยรัชกาลก่อนๆ ที่เป็นกบฏก็ยังไม่จับใส่คุก ไม่ลงโทษ รัชกาลที่ 6 ท่านไม่ลงโทษ ไม่มีต้องโทษ หรือผู้ที่เป็นกบฏมาจนกระทั่งถึงต่อมา รัชกาลที่ 9 นี้ ใครเป็นกบฏก็ไม่เคยมีแท้ๆ ที่จริงก็ทำแบบเดียว ไม่ให้เข้าคุก ให้ปล่อย หรือถ้าเข้าคุกแล้วก็ให้ปล่อย ถ้าไม่เข้าคุกก็ไม่ให้ฟ้อง เพราะว่าเดือดร้อน ผู้ที่ถูกด่าเป็นคนที่เดือดร้อน

อย่างคนที่ละเมิดพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่คนนั้นเดือดร้อน พระมหากษัตริย์เดือดร้อน และมีแปลกๆ คราวนี้นักกฎหมาย ก็ชอบให้ฟ้อง ให้จับเข้าคุก อันนี้นักกฎหมายเขาสอน สอนนายกฯ บอกว่าต้องฟ้อง ต้องลงโทษ ก็ขอสอนนายกฯ ใครบอกว่าให้ลงโทษ อย่าลงโทษเขา ลงโทษไม่ดี ไม่ใช่ให้นายกฯ เดือดร้อนแต่

พระมหากษัตริย์เดือดร้อน อาจจะอยากให้พระมหากษัตริย์เดือดร้อน ไม่รู้ละ เขาทำผิด เขาทำเพื่อที่จะให้พระมหากษัตริย์เดือดร้อน และก็เดือดร้อนจริง ๆ เพราะว่าถ้าใครมาด่าเราชอบไหม ไม่ชอบ ถ้านายกฯ เกิดให้ลงโทษ แะเลย

แล้วนักกฎหมายต่างๆ ก็ให้ลงโทษคนที่ด่าในหลวง คนที่ด่าพระมหากษัตริย์ ทำไปทำมานี่ละ เขาด่านายกฯ ถ้าด่านายกฯ นายกฯ เดือดร้อนไหม ไม่ควรจะต้องเดือดร้อน แต่ถ้าด่านายกฯ พระมหากษัตริย์ก็ไม่เดือดร้อน เพราะว่าเป็นเรื่องของนายกฯ แต่ถ้าเขาด่าพระมหากษัตริย์ นายกฯ เดือดร้อน เพราะว่าต้องเป็นคนจัดการ เรื่องมันยุ่งอย่างนี้ แล้วกฎหมายก็สอนนายกฯ ไปอย่างนั้น สอนนายกฯ ว่าใครมาด่าเรา เราต้องด่ากลับ มันไม่ดี

พูดชักจะไม่ดีเพราะว่าชักจะเป็นส่วนตัว แต่ว่าเราเองก็ไม่ชอบบอกว่า ควรจะทำอะไร ควรจะรู้ว่ากฎหมายมันต้องรู้ว่าจะทำอะไรถูก อะไรผิด ไม่ต้องพูดทุกวัน ทุกวัน ทุกวัน ที่จริงเขาไม่ได้พูดทุกวันแต่เขาทำเห็บเอาไว้ หรือทำดีไว้ดีเพราะว่าแจกหัวแจกให้หัว ลงท้ายคนก็ฟัง ดูเขาเอือมกันนะ ที่ไปแก้ตัวแทนนายกฯ

วันนี้เราขึ้นมาที่เราแก้ตัวแทนนายกฯ เพราะ่านายกฯ ไม่ผิด นายกฯ ทำได้ทุกอย่าง ก็เลยให้ ไม่ต้องไปออกทีวีแล้ว ก็ออกทีวีทุกวัน ทุกวัน มีคนเขาบอกว่า เอือมที่ออก แต่ว่ามีหน้าที่ที่จะออกก็ออก มีคนที่เขาเดือดร้อนที่อยู่ในรายการเพราะเขาต้องเป็นคนที่ต้องพูด และคนที่พูดก็เลยถูกลูกหลงไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ตัวครั้งเดียวทำได้ แต่แก้ตัว แก้ตัวมาเท่าไร 11 ครั้งแล้วที่ออกทีวีเลยจะเอือม คนเขาอยากดูละครพอแล้ว เสียไฟฟ้า ไม่ใช่เสียไฟฟ้าของคนดู เสียไฟฟ้าที่ส่ง

เพราะว่าที่รีออกที่ไฟฟ้าแรง เสียน้ำมันนี่ก็เลยนึกว่าควรจะพูด
พอแล้ว ที่พูดนี้ก็เสียไฟฟ้ามาก เขาควรจะบอกว่าเลิกเสียที่
ไม่ต้องพูดมาก แต่เราก็พูดต่อเพราะว่าเป็นรายการที่อัดเสียง
ไว้ใส่เทปไว้ ไม่ได้ออกโทรทัศน์ ไม่ต้องเสียไฟฟ้าสำหรับ
โทรทัศน์

หลักในเรื่องพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ (The King can do no wrong.) นี้ ผู้เขียนได้เคยเขียนเอาไว้ในบทความชื่อว่า “พระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้”⁵ ที่นำมามองไว้ด้านล่างนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงสอนเอาไว้อย่างเข้าใจง่ายและพุ่งเป้าไปที่สาระสำคัญ โดยทรงแสดงให้เห็นถึงหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นหลักการเมือง การปกครอง และยังทรงแสดงถึงหลักอันเป็นการคุ้มครององค์พระมหากษัตริย์ โดยส่วนพระองค์เอาไว้ด้วย ดังนี้

พระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้

เราได้เคยพูดคุยกันมาแล้วในเรื่องความคุ้มครองที่
แต่ละรัฐ แต่ละประเทศต่างก็มีไว้สำหรับประมุขของรัฐหรือ
ประมุขของประเทศตนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการที่จะไม่
ถูกทำร้าย หรือถูกกล่าวหาไปในทางที่ไม่สมควร ในฐานะ
ประมุขของรัฐ หรือประมุขของประเทศ

ในแง่ของประมุขของรัฐ คงจะไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า
สถานะของความเป็นประมุขของรัฐหรือประมุขของประเทศ
ในฐานะของพระมหากษัตริย์นั้นเป็นฐานันดรอันสูงสุด

⁵ เจษฎ์ โทณะวณิก “พระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้” หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ ฉบับวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2554

ในบรรดาความเป็นประมุขของรัฐรูปแบบต่างๆ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วก็ล้วนแต่เป็นสิ่งที่สืบสานต่อเนื่องกันมาตามประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติ

ยกตัวอย่างเช่นกรณีของประเทศไทยเรา ซึ่งแต่เดิมจะเรียกกันมาว่าอะไรและจะสืบสานกันมาตามตำราไหนอย่างไร ก็สุดแล้วแต่ว่าใครจะยึดถือเอาสารัตถะ รายละเอียดของตำราไหนเป็นหลักหรือแม้จะไม่เชื่อตำราใดเลยก็ตาม สิ่งให้เห็นอยู่กันเฉพาะหน้าในบ้านเมืองเราก็เป็นเครื่องอธิบายได้ นั่นคือสถานะของพระมหากษัตริย์นั้นสืบมาแต่บรรพบุรุษ ไม่เพียงแต่บรรพบุรุษของพระองค์ท่าน ซึ่งเราเรียกกันว่าบูรพมหากษัตริย์ทั้งหลาย หากแต่เป็นบรรพบุรุษของพวกเราทุกคนด้วย (เว้นแต่คนที่ไม่มีบรรพบุรุษอยู่บนผืนแผ่นดินของพวกเรา หรือไม่ยึดถือพระคุณ และบุญคุณที่ท่านเหล่านั้นได้ทิ้งเลือดชโลมดินรักษากันมาเมืองเอาไว้ให้เรา)

โดยเหตุที่บรรพบุรุษของพวกเราาร่วมกันกับบูรพมหากษัตริย์ข้าราชการบ้านเมืองกันมา โดยบรรพบุรุษของเราได้ยอมรับให้บูรพมหากษัตริย์สืบบัลลังก์ต่อเนื่องหรือสืบสันตติวงศ์กันมา ไม่ว่าจะเริ่มด้วยการราชาภิเษกหรือปราบดาภิเษกก็ตาม ก็ล้วนแต่ได้รับการยอมรับจากบรรพบุรุษของพวกเราทั้งสิ้นแม้เราจะเริ่มที่มองว่ารากเหง้าของบรรพบุรุษเราทั้งหลายต่างก็เริ่มที่จุดเดียวกัน แต่เราก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าในบรรดาบรรพบุรุษของพวกเราทั้งหลายเหล่านั้น ท่านก็มีคนที่พวกท่านให้การยอมรับ เคารพ ยกย่องให้เป็นหัวหน้า ซึ่งจำเดิมมาจะเรียกท่านว่าอะไรก็แล้วแต่ แต่ปัจจุบันเราเรียกตำแหน่งหัวหน้านั้นว่า “พระมหากษัตริย์”

นั่นคือ เหตุหนึ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งประมุขของรัฐ อีกหลายๆ เหตุประกอบไปด้วย การสืบสาน

หรือการทำงานอย่างต่อเนื่องในฐานะที่เป็นหัวหน้านั้นตั้งแต่ยุคสร้างบ้านสร้างเมืองมาเป็นประเทศไทยเราทุกวันนี้บูรพมหากษัตริย์ทั้งผ่านการราชาภิเษกหรือการปราบดาภิเษกโดยการยอมรับของบรรพบุรุษเราทั้งหลาย ต่างก็สร้างคุณูปการในฐานะเป็นหัวหน้าของบรรพบุรุษเรามาทั้งสิ้น และแต่ละพระองค์ก็ได้ทำตลอดอายุขัยหรือพระชนม์ชีพของพระองค์มาในสถานะความเป็นหัวหน้านั้นกับด้วยความเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งคุณงามความดี หรือบางทีเราก็เรียกกันว่าทรงไว้ซึ่งศัพทราชาธรรม ประกอบกับธรรมะอื่นๆ อีกเอนกอนันต์จะเห็นได้จากสิ่งที่ทรงแสดงตลอดมาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ล้นเกล้ารัชกาลที่ 9 ของประเทศไทยเรา

สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นประกอบกับอีกหลายสิ่งหลายอย่าง จึงเห็นได้ชัดเจนว่าพระมหากษัตริย์ไทยต่างก็ไม่อาจจะนับเป็นอื่นได้นอกจากเป็นประมุขของรัฐ ซึ่งจะต้องได้รับความคุ้มครองทั้งโดยหลักไทย และโดยหลักสากลดังที่เราได้เคยคุยกันมาแล้ว และแม้แต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ก็คงจะต้องบอกว่าเป็นผลงานของบรรพบุรุษของพวกเขาเราช่วยสร้างกันมาเช่นกัน ก็มีปรากฏให้สืบค้นได้ถึงความคุ้มครองที่มีต่อพระมหากษัตริย์ไทย

อย่างไรก็ตามสิ่งที่หลายคนคงจะสงสัยก็คือ ความคุ้มครองนั้นถึงขั้นว่าทรงทำอะไรก็ไม่ผิดเลย หรือเรามองพระองค์ท่านเป็นสมมติเทพลวงพ้นความถูกความผิดทั้งหลายจนถึงกับว่า “ไม่อาจมีความผิดได้” เลยหรือ หากจะให้ความหมายขัดแย้งในเรื่องนี้ก็คงจะต้องพูดกันเรื่องหลักที่ฝรั่งเรียกว่า “The King can do no wrong” ซึ่งว่ากันอย่างง่าย ๆ และรวบรัดที่สุด ไม่ได้เป็นหลักการพิเคราะห์หรือกำหนดการกระทำของตัวบุคคล หากแต่เป็นตำแหน่ง สถานะ หรือฐานันดร

จะเรียกอะไรก็ได้แล้วแต่ของบุคคล อันเป็นหลักทางการปกครอง หรือการบริหารแผ่นดิน ซึ่งพระมหากษัตริย์ไม่ว่าจะมีคามผิดได้ ก็เนื่องจากว่าต้องมีผู้ทูลเกล้าและมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ดังนั้น หากจะมีความผิดในเรื่องใดผู้ทูลเกล้า หรือผู้รับสนองพระบรมราชโองการนั้นหรือบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายก็ต้องรับไป

แต่โดยพระองค์เอง อาจจะทรงทำผิดได้ แต่ด้วยสถานะของพระองค์และประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยเราที่สืบสานกันมานานนม เรายกพระองค์ท่านขึ้นไว้ในสองฐานคือ พระองค์ท่านเป็นตัวแทนพระคุณและบุญคุณที่หัวหน้าของบรรพบุรุษของพวกเราหรือบูรพมหากษัตริย์ได้ทรงทำมาต่อแผ่นดิน และด้วยความที่เราเชื่อว่าพระองค์ท่านจะไม่ทรงทำอะไรผิดอย่างที่จะกล่าวอ้างเอาเป็นความผิดที่สมควรจะถูกลงโทษ จึงให้ความคุ้มครองพระองค์ท่านโดยส่วนพระองค์เองด้วย ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ใน “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวพุทธศักราช 2475” นั้น มีถ้อยคำดังนี้

“มาตรา 6 กษัตริย์จะถูกฟ้องร้องคดีอาชญาภัยโรงศาลไม่ได้ เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย

มาตรา 7 การกระทำใดๆ ของกษัตริย์ต้องมีกรรมการราษฎร ผู้หนึ่งผู้ใดลงนามด้วย โดยได้รับความยินยอมของคณะกรรมการราษฎรจึงจะใช้ได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ”

ถ้อยคำที่ปรากฏข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการให้ความคุ้มครอง “กษัตริย์” ในฐานะประมุขของรัฐ โดยมาตรา 6 ส่วนในมาตรา 7 นั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงหลัก “พระมหากษัตริย์

“ไม่อาจมีความผิดได้” (The King can do no wrong) โดยการกำหนดให้มีการยินยอมในการกระทำของพระองค์โดยคณะกรรมการราษฎร ซึ่งต่อมาใน “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2475” ถ้อยคำได้ถูกเปลี่ยนไป และมีการระบุชัดเจนถึงการคุ้มครอง “พระมหากษัตริย์” และเป็นการให้ความคุ้มครองแก่พระองค์ โดยส่วนพระองค์ ไม่ใช่เพียงส่วนเป็นประมุขของรัฐ ดังถ้อยคำ

“มาตรา 3 องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้”

แต่ตามถ้อยคำในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 นั้น การให้ความคุ้มครองในฐานะประมุขของรัฐหายไป แต่จากนั้นก็ได้มีการเพิ่มเติมเข้าไปใน “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495” ความว่า

“มาตรา 4 ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้”

ทั้งสองส่วนจึงสมบูรณ์เป็นการให้ความคุ้มครองทั้ง “พระมหากษัตริย์” โดยส่วนพระองค์และโดยความเป็นประมุขของรัฐ ดังที่จะเห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสืบต่อมาจนถึง “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2551” ความว่า

“มาตรา 8 องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้”

ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้”

เสียดายพื้นที่มีจำกัด เอาเป็นว่าคราวหน้ามาเจาะประเด็นตรงๆ กันต่อเนะครับ

หากจะมองย้อนผ่านกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในองค์ที่พระราชทานแก่ตุลาการศาลปกครองสูงสุด และองค์ที่พระราชทานแก่ผู้พิพากษาประจำศาล สำนักงานศาลยุติธรรม เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2549 ที่แม้พระองค์จะทรงเน้นไปที่การทรงอธิบายเรื่องของมาตรา 7 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2541 ในประเด็นของประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่สิ่งที่พระองค์ทรงเน้นย้ำไว้อย่างชัดเจน คือ ประเพณีการทรงใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยและหลักพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ (The king can do no wrong.) โดยในกระแสพระราชดำรัสที่ตรัสต่อตุลาการศาลปกครองสูงสุดดังมีใจความตอนหนึ่งดังที่ได้เขียนไว้ข้างต้นแล้วว่า

“พูดถึงการปกครองแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่ได้บอกว่าให้พระมหากษัตริย์ตัดสินใจทำได้ทุกอย่าง ถ้าทำเขาจะต้องว่าพระมหากษัตริย์ทำเกินหน้าที่ ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยเกิน ไม่เคยทำเกินหน้าที่ ถ้าทำเกินหน้าที่ก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย”

“เขายังถึงเมื่อครั้งก่อนนี้ เมื่อรัฐบาลของอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ตอนนั้นไม่ได้ทำเกินอำนาจของพระมหากษัตริย์ ตอนนั้นมีสภา สภามีอยู่ ประชานสภา รองประชานสภามีอยู่ แล้วก็รองประชานสภาทำหน้าที่ แล้วมีนายก ที่สนองพระบรมราชโองการได้ตามรัฐธรรมนูญในครั้งนั้น ไม่ ไม่ได้หมายความว่าที่บางครั้งนั้นผิดรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่ ตอนนั้นเขาไม่ใช่นายกพระราชทาน นายกพระราชทานหมายความว่าตั้งนายกโดยไม่มีกฎเกณฑ์อะไรเลย ตอนนั้นมีกฎเกณฑ์ เมื่อครั้งอาจารย์สัญญาได้รับตั้งเป็นนายก เป็นนายกที่มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ คือ รองประธานสภานิติบัญญัติ นายทวี แรงขำ ดังนั้น ไปทบทวนประวัติศาสตร์หน่อย”

ในส่วนของกระแสพระราชดำรัสที่ได้ตรัสต่อผู้พิพากษาศาลฎีกา ในวันเดียวกัน ก็ได้ทรงสะท้อนสิ่งเดียวกัน คือ เรื่อง ประเพณีการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และหลักพระมหากษัตริย์ไม่อาจ มีความผิดได้ โดยในกระแสพระราชดำรัสดังกล่าวมีใจความตอนหนึ่งดังที่ได้เขียนไว้ ข้างต้นแล้วเช่นกัน ในทำนองเดียวกันว่า

“ในมาตรา 7 นั้น ไม่ได้บอกว่ามีพระมหากษัตริย์สั่งได้ ไม่มี ลองไปดู มาตรา 7 เขาเขียนว่า ไม่มีการบงกชบัญญัติแบบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่ได้บอกว่ามี พระมหากษัตริย์ที่จะมาสั่งการได้ แล้วก็ขอยืนยันว่าไม่เคยสั่งการ อะไรที่ไม่มีสิทธิเกณฑ์ของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญหรือ กฎหมาย พระราชบัญญัติต่าง ๆ ทำถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ทุกอย่าง อย่างที่เขาขอบอกว่าให้มี ให้พระราชทานนายก พระราชทาน ไม่เคย ไม่เคยมีข้อนี้ มีนายกแบบมีการรับสนอง พระบรมราชโองการอย่างถูกต้องทุกครั้ง มีคนเขาก็อาจจะ มา มาบอกว่าพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 เนี่ยทำตามใจชอบ ไม่เคยทำอะไรตามใจชอบ ตั้งแต่เป็นมา มีรัฐธรรมนูญ หลายฉบับ แล้วก็ทำมาหลายสิบปี ไม่เคยทำอะไรตามใจชอบ ถ้าทำไปตามใจชอบ ก็เข้าใจว่าบ้านเมืองล่มจมไปนานแล้ว แต่ตอนนี้เขาขอให้ทำตามใจชอบ แล้วเวลาถ้าเขา ถ้าทำตามที่เขาขอ เขาก็จะต้อง ต้องด่าว่านิโทษพระมหากษัตริย์ว่า ทำตามใจชอบ ซึ่งไม่ใช่กลัว ถ้าต้องทำก็ต้องทำ แต่ว่ามันไม่ต้องทำ”

เมื่อพิจารณากระแสพระราชดำรัสทั้งสององค์ดังกล่าวผ่านมาที่กระแส พระราชดำรัสที่ตรัสต่อคณะบุคคลต่าง ๆ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งพระองค์ทรงเน้น

ที่หลักพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ (The king can do no wrong.) โดยทรงแยกแยะอรรถาธิบายในส่วนของประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีหลักว่าพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ เนื่องจากต้องมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ดังที่ได้เห็นจากกระแสพระราชดำรัสสององค์ที่ได้พระราชทานแก่ตุลาการศาลปกครองสูงสุด และคณะผู้พิพากษา เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2549 ซึ่งนั่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในเรื่องพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ โดยทรงชี้ให้เห็นว่านั่นคือ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ แต่นอกจากหลักดังกล่าวในลักษณะของการปกครองแล้ว สิ่งที่ซ่อนอยู่ในหลักดังกล่าว คือ หลักการปกครองตนเอง หรือหลักการครองตน ในเรื่องพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ ว่าปรัชญาที่ซ่อนอยู่ภายในหลักการปกครองที่พระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้นั้นคืออะไร ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัสที่ตรัสไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งได้แสดงไว้ข้างต้นแล้ว โดยมีใจความตอนหนึ่งดังนี้

“มีคนพูดว่า ข้าพเจ้าไม่ดี คือพระเจ้าอยู่หัวไม่ดี ทำอะไรผิด แต่เขาต้องแสดงออกว่าพระเจ้าอยู่หัวไม่ผิด ผิดไม่ได้ ซึ่งเป็นตามความจริงตามระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐธรรมนูญ ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระเจ้าอยู่หัวผิดไม่ได้ เขาพูดอย่างนั้น The King can do no wrong.

เหมือนท่านองคมนตรีชอบพูดว่าต้องอ้างภาษาอังกฤษ แต่ว่าเวลา The King บอกว่า The King can do no wrong. ก็เป็นสิ่งที่ wrong แล้ว ผิดแล้ว ไม่ควรจะพูดอย่างนั้น ความจริงเวลาอ่านตำรากฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษ มีตำราที่คนเขาอ้างอยู่เสมอ แล้วคนที่เรียนภาษาอังกฤษเรียนกฎหมายอังกฤษก็ต้องอ้างถึงเสมอ เรื่อง The King can do no wrong. และนักกฎหมายแถวนี้ก็พยักหน้าว่าใช่ ความจริง The King

can do no wrong. เป็นการดูถูก The King อย่างมากเพราะว่า The King ทำไมจะได้ do no wrong ไม่ได้

แสดงให้เห็นว่าเขาถือว่า The King ไม่ใช่คน แต่ว่า The King ทำ wrong ได้ แต่ข้อสำคัญที่สุดข้าพเจ้าเป็น The King และก็เขาบอกว่า do no wrong เราก็เห็นด้วยกับเขา เพราะว่าการทำอะไรคนเราถือว่าต้องมีสติ ก็หมายความว่ารู้ว่าการทำอะไร รู้ว่ากำลังคิดอะไร แล้วไม่ปล่อยให้มันผุดออกมา มันก็ไม่ผุด ผิดไม่ได้ อันนี้ก็เป็นการพูดว่า ข้าพเจ้าเองไม่ผิด ไม่มีวันผิด

ถ้าสมมติว่าพูดผิดเพราะไม่รู้ ก็อย่า แต่ว่าผิดโดยรู้ว่าเป็นการทำผิดโดยรู้ๆ ไม่ดี แต่บางทีก็ไม่ได้รู้เพราะไม่มีสติ ขาดสติ เพราะไม่ระวังตัว ทีหลังก็เสียใจ เมื่อก่อนนี่ก่อนที่จะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก่อนที่จะเป็น King ก็เสียใจหลายครั้ง แต่ตอนที่ เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วเป็น King แบบไทยๆ แล้ว ซึ่งฝรั่งบอกว่า เป็น The King เข้าใจว่าน้อยครั้งที่จะได้ทำผิดเพราะว่า ระวัง ถ้าไม่ระวังปานนี้ก็คงตายแล้ว มันลำบาก ต้องระวัง ถ้าไม่ระวังก็ตาย

นี่เป็นเรื่องของธรรมชาติของการเมืองหรือการที่อยู่ในสายตาของคน สายตาของคนนี้มันฆ่าได้ ถ้าเราไม่ระวัง เราตายก็เลยถึงบอกได้ว่า ทำไมการที่บอกว่า The King can do no wrong. เพราะต้อง do no wrong เพราะถ้าทำ wrong ตายทุกคนก็มีฐานะอย่างนี้ไม่ใช่ The King เก่ง แต่ทุกคนก็มีส่วนที่เก่ง เมื่อมีตำแหน่ง รับผิดชอบที่สูง ได้รับเหรียญตรา แล้วคนก็ชื่นชมนั้นสูงมาก มียศศักดิ์ The King เป็นยศศักดิ์สูง แต่คนที่อยู่ในที่นี้ไม่ระวังตัวก็ตายเหมือนกัน ถ้าไม่ระวัง ไม่ใช่คนคนนั้น เขาต้องตายแน่เพราะไม่ระวัง”

เมื่อพิจารณาหลัก The King can do no wrong อันเป็นส่วนหนึ่งของ ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงอธิบายไว้ในกระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2548 เทียบกับที่ผู้รู้ในหลักดังกล่าวในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศอังกฤษ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง William Blackstone ที่เป็นปราชญ์รัฐธรรมนูญของอังกฤษที่ได้รับการยกย่องและอ้างถึงเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ 9 ได้ทรงอธิบายนั้นเป็นสิ่งเดียวกัน และเป็นไปโดยรายละเอียดเช่นเดียวกันกับที่ท่านเหล่านั้นได้อธิบายไว้ช้านานมาแล้ว อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจอันลึกซึ้งในหลักพระมหากษัตริย์ไม่ว่าจะมี ความผิดได้ หรือ The King can do no wrong. อันเป็นหลักที่ใช้อธิบายพระราชภาระ ในการทรงกระทำกรใด ๆ ในฐานะพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็น พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (constitutional monarchy) และพระราชอัจริยภาพ ของพระองค์ท่านที่ทรงทราบ และทรงสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนถึงศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นศาสตร์แห่งพระราชาก็เป็นประเพณีอันพระมหากษัตริย์จะทรงถือปฏิบัติเพื่อ การทรงปกครองบ้านเมืองของพระองค์ และพระราชอัจริยภาพในการทรงแจกแจง ให้ราษฎรของพระองค์ท่านได้เข้าใจถึงหลักดังกล่าวด้วยถ้อยคำอันเป็นภาษาที่ ธรรมดา แต่สามารถคลี่คลายเรื่องอันเร้นรู้ได้ยาก ให้เป็นสิ่งที่รู้เรื่องกันได้อย่างง่าย และเป็น การทรงสอนหลักการเมืองการปกครองและหลักกฎหมายอย่างยอดเยี่ยม เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้รับรู้สืบกันต่อไปถึงหลักพระมหากษัตริย์ไม่ว่าจะมี ความผิดได้ หรือ The King can do no wrong. ว่าเป็นเช่นใด เพื่อจะได้ไม่ไปพูด หรือใช้กันผิด ๆ ถูก ๆ ต่อไป

4. บทสรุป

ดังที่ได้นำเสนอมาตลอดบทความนี้ สิ่งที่เป็นบทสะท้อนพระราชจริยวัตร และการทรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐธรรมนูญ หรือหลักแห่งรัฐธรรมนูญ (constitutional convention) ไว้อย่างแน่นมนั้น มิได้เคยทรงล่วงหลักเหล่านั้นด้วย

การทรงใช้พระราชอำนาจของพระองค์ท่านขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่ถูกบรรจุอยู่ในรัฐธรรมนูญที่เรียกว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (constitutional provisions) ขององค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชส่งผลให้ตลอดรัชสมัยของพระองค์ท่าน ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์น้อยใหญ่ใดๆ ที่ทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญถูกทดสอบจนถึงขั้นที่ไม่มีราษฎรคนใดจะสามารถหาคำตอบให้สังคมหรือหาคำอธิบายรัฐธรรมนูญเพื่อคลี่คลายสถานการณ์อันอาจจะนำมาซึ่งวิกฤตการณ์ของประเทศได้ หากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐธรรมนูญหรือหลักแห่งรัฐธรรมนูญไม่สามารถถูกอธิบาย หรือใช้ให้เกิดทางออกอันเป็นหนทางนำพาประเทศออกจากภาวะการณ์ที่อาจจะเข้าสู่วิกฤตการณ์นั้นได้ แต่ทุกครั้งที่บ้านเมืองไทยเราเข้าสู่ภาวะดังกล่าวหรือกำลังจะเดินไปสู่ภาวะอันอาจจะก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ของประเทศชาติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงใช้พระมรรอันพระองค์ท่านได้ทรงประกาศไว้เป็นพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ร่วมกับพระราชอัธยาศัยของพระองค์ท่านในการทรงอรรถาธิบายและใช้รัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีการเมืองการปกครองที่แฝงอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้น ทั้งที่แฝงอยู่ในส่วนอันเป็นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และส่วนที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐธรรมนูญ หรือหลักแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ประเทศชาติได้พ้นโศกภัยได้ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ท่าน

เมื่อสิ้นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่จะใช้บังคับแก่การใด แม้ว่ารัฐธรรมนูญที่เราคุ้นชินกันอยู่บ้าง คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2541 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2551 จะได้มีบทบัญญัติของมาตรา 7 ไว้สำหรับที่จะเป็นบทอุดช่องว่าง (loophole closing provision) ที่ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ด้วยความตามกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้แฝงไว้ด้วยหลักมากมายที่จะสามารถนำมาใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจะดำเนินการให้ได้ตามบทบัญญัตินี้ พระราชอำนาจแห่งองค์พระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้บทบัญญัติเช่นว่าสัมฤทธิ์ผลได้

จริงในทางปฏิบัติ ซึ่งสังคมไทย โดยเฉพาะผู้รู้ทั้งหลายในบ้านในเมืองควรที่จะช่วยกันคิด ช่วยกันตรึก ช่วยกันตรอง และร่วมกันหาทางออกเพื่อไม่ต้องไประคายเคืองเบื้องพระยุคลบาทแห่งองค์พระมหากษัตริย์ แต่ในความเป็นจริงจากประสบการณ์ที่พวกเราคงจะได้เห็นมาบ้างหรืออย่างน้อยก็คงจะได้รับรู้กันอยู่พอสมควร เราหาได้มีบุคคลเช่นนั้นในบ้านในเมืองเราไม่ มีแต่พากันนำความลำบากพระวรกาย และความไม่สบายพระราชหฤทัยไปสู่องค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสมอมา แต่พระองค์ท่านก็มีได้เคยทรงบ่นว่าหรือทรงย่อท้อต่อการแก้ปัญหาให้บ้านเมืองเสมอมา ดังจะเห็นได้จากสิ่งที่นำเสนอมาตลอดบทความนี้

การอธิบายหลักแห่งประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นแม้จะมีใช้เรื่องง่าย แต่ก็ยังง่ายกว่าการใช้จริงในทางปฏิบัติ แต่การใช้จริงในทางปฏิบัตินั้น เมื่ออยู่ในพระราชสถานะของความเป็นพระมหากษัตริย์นั้น แม้จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงอยู่ภายใต้หลักพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ หรือ The King can do no wrong. ที่การกระทำในทางการเมืองการปกครองของพระองค์ท่านนั้นมิได้ถือว่าเป็นการกระทำโดยพระองค์ท่านเป็นการส่วนพระองค์เอง และเพื่อประโยชน์แห่งพระองค์ท่านเอง ดังนั้นพระองค์ท่านจึงไม่อาจทรงมีความผิดในการทรงกระทำการใดๆ ได้ แต่ในความเป็นจริงดังที่ได้อัญเชิญกระแสพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชหลายองค์มาให้ได้อ่านกัน จะเห็นว่าหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะหากพระองค์ท่านทรงยึดเอาหลักพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ไว้อย่างแน่นมั่นในลักษณะที่ไม่ทรงต้องรับผิดชอบในการกระทำของพระองค์ท่าน บ้านเมืองคงไม่มีทางออกเป็นแน่แท้ และก็คงจะมีผู้วิพากษ์วิจารณ์พระองค์ท่านไปต่างๆ นานา ดังเช่นที่พระองค์ท่านได้ทรงตรัสไว้ในกระแสพระราชดำรัสที่ได้อัญเชิญมาทั้งหลาย โดยเฉพาะองค์ที่ได้พระราชทานไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2549 ที่พระองค์ท่านได้ทรงชี้ให้เห็นว่าพระองค์ท่านจะต้องทรงใช้พระราชอำนาจของพระองค์อย่างสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐธรรมนูญหรือหลักแห่งรัฐธรรมนูญ มิใช่จะทรงใช้อย่างไรก็ได้ตามพระราชอัธยาศัย และมีใช้จะใช้โดย

ทรงอ้างเอาหลักพระมหากษัตริย์ไม่อาจมีความผิดได้ หรือ The King can do no wrong. แล้วทรงตัดช่องน้อยว่านี่คือ หลักที่ใช้กันมาแต่โบราณตั้งแต่สมัยโรมัน และฝรั่งอังกฤษก็ใช้สืบกันมาเป็นพันๆ ปีแล้ว ประเทศไทยเราก็นำมาใช้กันง่ายๆ ไปเลย ว่า The King can do no wrong. ซึ่งก็คงได้อ่านกันไปแล้วว่าพระองค์ท่านทรงตรัสสอนไว้ว่า ทำเช่นนั้นไม่ได้

ตลอดรัชสมัยขององค์ล้นเกล้ารัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ท่านได้ทรงดำรงพระองค์เป็นแบบอย่างของการยึดมั่นในประเพณีการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งรัฐธรรมนูญหรือหลักแห่งรัฐธรรมนูญ และทรงใช้หลักดังกล่าวด้วยความรอบคอบและความรับผิดชอบอย่างเต็มเปี่ยม ไม่เคยทรงล่วงละเมิดต่อพระราชอำนาจของพระองค์ท่าน และกฎหมายแห่งบ้านเมืองเลย นี่คือ พระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นของพระองค์ท่าน ที่พวกเราควรน้อมนำมาใส่เกล้าใส่กระหม่อมเทิดทูนไว้เหนือเกล้าและช่วยกันธำรงรักษาไว้ซึ่งหลักการอันแน่วแน่ที่พระองค์ท่านได้ทรงสอนเอาไว้อย่างถี่ยิบ เพื่อเป็นการตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้แห่งองค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชสืบต่อไปตราบนานเท่านาน